

ИСТОРИЧЕСКО ДРУЖЕСТВО ВЪ СОФИЯ

ИЗВЕСТИЯ
НА
ИСТОРИЧЕСКОТО ДРУЖЕСТВО
ВЪ СОФИЯ

КН. XIV—XV

BULLETIN
DE LA
SOCIÉTÉ HISTORIQUE À SOFIA

VOL. XIV—XV

СОФИЯ — SOFIA
ПРИДВОРНА ПЕЧАТНИЦА — IMPRIMERIE DE LA COUR
1937

За правата на охридскитѣ архиепископи отъ срѣдата на XVI в. върху нѣкои италийски области

Отъ Ив. Дуйчевъ

Нѣколко неиздадени документи изъ Венецианската Народна библиотека (Biblioteca Nazionale San Marco) и Ватиканската библиотека даватъ нѣкои интересни сведения въ връзка съ юрисдикцията на охридскитѣ архиепископи къмъ срѣдата на XVI вѣкъ. Четири отъ казанитѣ документи, които ние даваме тукъ въ преписъ, се намиратъ въ сбирката Podocataro въ Венецианската библиотека, именно въ cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV. — L. G. Pélissier, въ своето описание на ржкописитѣ отъ сбирката Podocataro¹, дава следнитѣ сведения за указания ржкописъ, въ онази частъ, която съдържа казанитѣ документи²: cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV, in fol. Papier, XVe et XVIe siècle. f. 185. Procès-verbal de l'élection de Paphnuce, moine de Chypre, comme métropolitte des Grecs vivant en Italie, faite à Ancône (1543): „1543, de mese d'Aprile 15, in Ancona“. Traduction du texte grec. — f. 187. Lettre du même: „Da Roma, scrivo a di 24 di dic.bre“. — f. 188. L'archevêque Prochoros au métropolitte Paphnuce (1548): „Prochoros, miseratione divina archiep. de Prima Iustiniana et de tota Vulgaria, Servia“. Exp.: „Et cusi è dato aî

¹ L. G. Pélissier, Catalogue des documents de la collection Podocataro à la Biblioteca Marciana à Venise (= Centralblatt für Bibliothekswesen, XVIII. 1901, pp. 473—493; 521—541; 576—598).

² Pélissier, op. c., p. 481. — За сжщитѣ документи намеква и mons. Angelo Mercati, Documenti pontifici per il rito e l'Oriente bizantino [отпечатъкъ отъ: Studion. Bollettino delle Chiese di rito bizantino, VIII. 1931], p. 5, n. 1. Статията съдържа, между другото, два интересни документи въ връзка съ отношенията между охридската архиепископия и римската Курия.

R.do metropoliti Dno Pafnuzio mense aprile indicione 6^a. — f. 189. Le même à Paul III (1548): „Mense aprile indictione 6^a. — Pour lui annoncer cette élection. — Трѣбва да се подчертае, обаче, че при едно по-внимателно проучване на указанитѣ документи се вижда известна неточностъ въ описанието на L. G. Pélissier.

Едно грѣцко писмо, въ връзка съ сжщото дѣло, се намира въ Ватиканската библиотека, въ сбирката отъ отдѣлни документи, означена като Cod. Vat. gr. 2124, на л. 19. Писмото е писано на хартия, съ черно мастило; подписътъ е съ зелено мастило. На обратната страна се чете адресътъ: † τῷ ἐδεσιμωτάτῳ [sc. αἰδεσιμωτάτῳ] καὶ εὐλαβεστάτῳ, ἐκλαμπρωτάτῳ αὐτέντῃ (!) ἡμῶν καὶ τιμωτάτῳ γαρδηνάλλ(ι) Σαντακρούζε, ἐν ταῖς πανθ' ἄγνω(τάταις)¹ καὶ τιμωτάταις χερσὶν αὐτοῦ εὐλαβῶς δοθείη, ἐν τῇ πρεσβυτέρῃ Ρώμῃ. Отстрана е поставенъ печатъ отъ черенъ воскъкъ върху хартия; печатътъ е смачканъ и не се чете. Въ единъ жгълъ е добавено отъ друга ржка: Lettera (di) Constantinopola (!) a papa Paolo III. — На лицевата страна сжщо отъ друга ржка е добавено въ горния лѣвъ жгълъ на писмото: Prochori Archiep(iscop)i Bulgarię ad Cardinalem Sancta Cruce, а по-нататкъкъ датата (погрѣшна): 1598.²

Преписътъ на четиритѣ писма отъ сбирката Podocataro е направенъ само по фотографски снимки. При предаване на текста съкращенията сж разтворени, като е запазена формага на думитѣ, както тя се срѣща въ сжщитѣ документи. Въ изданието документитѣ сж дадени не по реда, както се намиратъ въ съответнитѣ сбирки, но въ единъ логически редъ, споредъ развоя на събитията, за които се отнасятъ. Най-напредъ е дадено писмото на гърцитѣ отъ Анкона до охридския архиепископъ Прохора; следватъ писмата на архиепископа Прохора до папа Павелъ III и до кардиналъ Сантакроче; накрай, добавени сж пълномощното на епископъ Пафнуций,

¹ Отъ думата се чете само: πανθ' ἄγνω..., а можеби πανθ' ἄγνω...

² Отъ cod. Vat. gr. 2124 нѣкои документи сж публикувани напоследкъкъ отъ G. Hofmann, Griechische Patriarchen und römische Päpste, II 4 (Orientalia Christiana, XXV. 2. n. 76. 1932), pp. 240 (=20), n. 4; 241 (=21), n. 5; pp. 242₁(=22) — 244 (=24), n. 6; pp. 244 (=24) — 245 (=25), n. 7; pp. 245 (=25)—246 (26), n. 8. № 6 е даденъ и въ факсимиле, *ibid.*, p. 230 bis (=10 bis); cf. още p. 231 (=11) и nota 2.

издадено отъ архиеп. Прохора, и едно писмо на сщия Пафнуций, изпратено отъ Римъ.¹

Първото писмо, отъ 15 априль 1543 г., е отправено до охридския архиепископъ отъ гърцитѣ въ гр. Анкона. Тѣ съобщаватъ, че при тѣхъ билъ дошълъ иеромонахътъ² Пафнуций отъ о. Кипъръ. Той принадлежалъ къмъ монашеското общежитие на светата планина Синай (de la monarchia solita de santo monte Sina) и е билъ посветенъ въ свещеннически чинъ отъ антиохийския патриархъ Доротей.³

Въ Анкона о. Пафнуций прекаралъ 15 месеца. Вследствие на добритѣ му качества, било решено да бжде издигнатъ въ чинъ епископъ⁴. За това той отишълъ при митрополита на Мотони и Корони. Този, обаче, не се съгласилъ да го посвети въ епископски чинъ. Тогава първенцитѣ гърци и населението (omne populo), обитатели на Анкона (paisani) и дошли отъ вѣнъ (furistieri), се обърнали къмъ охридския архиепископъ съ молба да го ржкоположи. Молбата е подписана отъ 35 лица.⁵

¹ Документитѣ отъ сборката Podocataro сж отбелезани споредъ старото и новото означение на страницитѣ въ ржкописа.

² Въ писмото е казано: sacerdote monacho et spirituale presbitero. Ср. за тази дума единъ другъ примѣръ у N. Borgia, I monaci basiliani d'Italia in Albania (Roma 1935), p. 58 и п. 1.

³ Между антиохийскитѣ патриарси презъ XVI в., 119-иятъ по редъ е Доротей II Ibn al Sabbouni (преди 1484 — следъ 1500). Освенъ него, презъ 1530—1531 е патриаршествувалъ Доротей III, който е билъ сваленъ отъ патриаршеския престолъ презъ едно негово поклонничество въ Иерусалимъ. Вж. С. Karalevskij, Antioche (= Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastique, III, col. 700; col. 636). Указаниятъ въ документа патриархъ е, по всѣка вѣроятность, Доротей III.

⁴ Въ писмото е казано: a pigliare la gratia de archipresbiterale; по-нататкъ: arciprete; накрая: a farlo mitropolita. Да се сравни съ писмо II: напр., ad episcopalem sedem [eum] proveherem, и др.

⁵ Имената на подписалитѣ сж явно гръцки. Нѣкои отъ лицата сж указали мѣстопроизхода си, напр., отъ о-въ Родосъ, отъ Аргирокастро, отъ Арта, отъ Авлона; при единъ подписъ се чете: apo ta Servia, очевидно από της Σερβίας, „отъ Сърбия“. Другъ единъ подписъ принадлежи на Iacomo Ciprioto, сиречъ отъ о-въ Кипъръ. Градътъ Анкона е билъ въ оживѣни търговски връзки съ гръцкитѣ земи, и въ самия градъ е имало не малко гръцки колонисти. Така напримѣръ, въ едно писмо отъ юний 1583 [вж. G. Hofmann, Griechische Patriarchen und römische Pápste. Untersuchungen und Texte, II 4 [= Orientalia Christiana, vol. XXV. 2. п. 76. 1932, p. 241 (=21)], се споменаватъ γράμματα τῶν ἡμετέρων

Знае се, че гръко-албанскитѣ колонии въ Италия, доста увеличени особено следъ падането на Цариградъ подъ турцитѣ (1453 г.), не се откъсвали напълно отъ своята метрополия. Тѣ продължавали да бждатъ въ известна зависимост отъ православната Църква, главно чрезъ посрѣдството на охридскитѣ архиепископи¹. Показателна въ това отношение

ἱερομόνυ ἐξ Ἀρχιδυος..., отправено до цариградския патриархъ Иеремия, противъ анконския католишки епископъ, който преследвалъ гръцкото население.

¹ Ср. Ieromonaco Isidoro, *Italo-Albanesi* [въ: S. Congregazione Orientale. Codificazione canonica orientale. Fonti. Fasc. VIII. Studi storici sulle fonti del diritto canonico orientale. 1932, p. 225 sgg.], p. 240 sgg. (Въ сжщото съчинение, pp. 187—197: R. Souaigi, Bulgari). — Ив. Снѣгаровъ, *История на охридската архиепископия — патриаршия* (София 1932), стр. 67, 569, и passim. — Й. Ивановъ, *Български старини изъ Македония* (София 1931), стр. 244. За отношението между охридската архиепископия и италогръцкото православно население е важно едно писмо на полския кралъ Стефанъ Батори до папа Сикста V, отъ 24 юний 1586 година. Полскиятъ кралъ съобщава, че при него се явилъ охридскиятъ архиепископъ Гавриль: *petiit suppliciter ut episcopos et presbyteros Graecos, qui a se in Siciliam, Apuliam et Calabriam ad graecas in illis provinciis ecclesias quandoque mittuntur, Sanctitati Vestrae commendarem*. Архиепископътъ увѣрявалъ, че следъ падането на Цариградъ отъ папитѣ била признавана винаги на охридскитѣ архиепископи църковната юрисдикция (*iurisdictionem ecclesiasticam semper integram fuisse relictam*) върху гръцкото население въ указанитѣ земи. Писмото е публикувано отъ A. Theiner, *Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae*, III, Romae 1863, p. 1. n.º 3; E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria Românilor*, to. III. 1 (Bucuresci 1880), p. 93. — С. Karalevskij, въ *Bessarione*, gennaio-marzo 1913, pp. 185—189. — ср. A. Mercati, *op. c.*, p. 5, nota 1. — Ср. сжщо Н. Милевъ, *Охридскиятъ патриархъ Атанасий и скитанията му въ чужбина (1597—1615)*, въ *Извѣдво*, V. 1922, стр. 113—128; точно, стр. 115 сл. Mons. A. Mercati, *op. c.*, p. 5. n. 1, е отбелязалъ другъ единъ документъ въ връзка съ пътуването на архиеп. Гаврила, публикуванъ отъ V. F. de Gudenus, *Codex diplomaticus IV* (Francofurti et Lipsiae 1758), p. 729 sqq. Това е една препоръка отъ архиеп. Волфангъ von Dalberg, въ полза на архиепископа на Охридъ. Този документъ е останалъ незабелязанъ отъ E. Legrand, *Une bulle inédite de Gabriel patriarche d'Acrida* (= *Revue des Études grecques*, IV. 1891, pp. 182—188), който сжщо (*ibid.*, pp. 184—185) е публикувалъ писмото на полския кралъ, споредъ указаното издание на A. Theiner. — Напоследъкъ писмото на полския кралъ Стефанъ Батори до Сикста V е преиздадено отъ N. Borgia, *op. c.*, pp. 27—29. Книгата на този авторъ съдържа и нѣкои други сведения въ връзка съ охридската архиепископия презъ XVI—XVIII вѣкове. — За гръкоалбанскитѣ колонии въ

е една грамота на охридския архиепископъ Паисий, отъ втората половина на XVI в.¹, запазена отъ Зографския манастиръ². Въ казаната грамота архиепископътъ опредѣля правата на подчиненитѣ нему свещеници гърци и албанци ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐν ταῖς ἐνορίαις αὐτῆς, Ἀπουλίᾳ, Ἀπρούτζᾳ, Βασιλικάτῃ, Καλαβρίᾳ, Σικελίᾳ, Μελίτῃ, Δαλματία καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δυτικαῖς μέρεσι...³ Именно съ тази зависимостъ на гръцкото и албанско православно население въ италиянскитѣ земи отъ охридския архиепископъ се обяснява, защо къмъ него тѣ се обърнали съ молба за посвещаването на о. Пафнуция за епископъ. Би могло да се мисли, че молбата на анконскитѣ гърци е представена на архиепископа на Охридъ отъ самия о. Пафнуций⁴. Изглежда, обаче, че работата се забавила съ нѣколко години, по неизвестни намъ причини.

Въпрѣки подчинеността си спрямо охридската архиепископия, гръко-албанскитѣ колонии въ Италия, бидейки въ областъ подвластна на римската Църква, се намирали въ известна зависимостъ и спрямо тази последната⁵. Изглежда, че за признанието на новоизбранитѣ епископи, следъ посвещаването имъ отъ охридския архиепископъ, е било необходимо съгласието на римската Курия. Тѣкмо поради тази причина охридскиятъ архиепископъ Прохоръ⁶, следъ ржкополагането на Пафнуция, изпратилъ писмо съ дата месецъ априль 1548 г.

Италия вж. напр.: G. La Mantia, I capitoli delle colonie greco-albanesi di Sicilia dei secoli XV e XVI (Palermo 1904); книгата съдържа много библиографски указания. — O. Bussala, Nuove ricerche sulla fondazione della colonia greco-albanese di Mezzojuso (Palermo 1912).

¹ Споредъ Ив. Снѣгаровъ, ц. с., стр. 189, този архиепископъ се споменава за първи пѣтъ презъ м. януарий 1565 год.

² W. Regel — E. Kurtz — B. Korabiev, Actes de l'Аthos. IV. Actes de Zoграфου (къмъ: Виз. Врем., XIII. 1907, прилож. № 1), pp. 132—134, п. LIX.

³ Ibid., p. 133, 4 sqq.

⁴ За това подсещатъ нѣкои изрази въ самото писмо: . . . qui (h)а capitato a nuj in Ancona il presente sacerdote monacho . . . Pafnutius . . ., или пѣкъ: oramo la Santità Vostra de no(n) lasarlo discontento, a farlo miropolita . . .

⁵ Ср. Isidoro, op. с., p. 240 sgg.

⁶ За него вж. Ив. Снѣгаровъ, ц. с., стр. 187 сл.; споредъ последния, името на Прохора се срѣща за първи пѣтъ въ 1528—29 год., а е умрѣлъ въ 1550 год., юний или юлий.

шести индиктионъ, до папа Павелъ III (1534—1549) (писмо II). Въ своето писмо той съобщава, че гърцитѣ, обитаващи въ Сицилия, Апулия и Калабрия, въ 1536—1537 година¹ изпратили при него иеромонаха отъ Синай Яковъ (Iacobum nomine, sacri montis Sinai sacerdotem)², за да бжде посветенъ въ епископски чинъ. Архиепископътъ, наистина, посветилъ казания Яковъ като Sicilie, Appulie, Calabrie et totius Italie et Occidentis Grecorum et Albanorum metropolitanum. . . Следъ смъртъта на еп. Яковъ, гърцитѣ отъ казанитѣ земи in communi conventu избрали, продължава писмото, о. Пафнуция и го изпратили да бжде посветенъ въ епископски чинъ отъ архиеп. Прохора. Пафнуций, наистина, билъ ржкоположенъ и му била дадена власт да посещава областитѣ, за духовенъ глава на които билъ назначенъ (predictorum locorum visitandi potestatem concessimus). Това станало по решение на събора: deque convocati cleri nostri concilii sententia ac deliberatione. Съ своето писмо архиеп. Прохоръ съобщава на папата, че — отдавайки данъ на почитание спрямо римската Курия (qua pars est reverentie) — изпраща при него новоизбрания епископъ и моли чрезъ писма до съответното население да бжде утвърденъ неговия изборъ. Моли сжщо да бжде препоржчано на архиепископитѣ, епископитѣ, сждиитѣ и другитѣ чиновници, зависими отъ римската Църква, да му бждатъ въ помощъ.

Въ сжщото време архиеп. Прохоръ изпратилъ писмо (писмо III) до кардиналъ Сантакроче (Santacroce)³. Следъ обичайнитѣ поздрави и благопожелания, той изтъква, че изпраща Пафнуция *μητροπολίτην Ἀκραγατίνων, Ἀγκῶνος καὶ Μάρκας* до папа Павелъ III. Епископътъ билъ снабденъ съ утвърдителни писма (*ἅμα γραφαῖς βεβαίαις τῆς ἀληθείας*), отъ които се виждало, че той билъ избранъ *διὰ μητροπολίτην καὶ ἀρχιερέα* отъ италогръцкото население и ржкоположенъ (*ἐχειροτόνησα αὐτόν*) отъ самия архиеп. Прохора. Този последниятъ моли кардинала, когато еп. Пафнуций се яви при папата съ своитѣ писма, да бжде

¹ Датата се извежда отъ израза: Notum itaque tibi sit . . . annum esset iam duodecimum ex quo Greci. . .

² За монаситѣ отъ този манастиръ ср. Вл. Розовъ, Синайцы въ Сербіи въ XIV вѣкѣ (= Byzantinoslavica, I. 1929, pp. 16—21).

³ За кард. Santacroce вж. напр.: Histoire générale des cardinaux, V (Paris 1649), pp. 244—249. — L. v. Pastor, Storia dei papi, VI, pp. 31, 98, 100, 106 et pass.

утвърденъ въ неговия чинъ (*καὶ βεβαίωσις αὐτόν*). Освенъ това, той моли кард. Сантакроче, да му помогне предъ папата, за да бжде утвърденъ избора (*ἐνх καὶ ἡ αὐτοῦ μακαριότης στέρεῖν καὶ βεβαίωσῃ τὰ ἡμῶν γράμματα*). Архиеп. Прохоръ се опасявалъ, да не би да се яви нѣкакво противодействие, тъй като се отнасяло до назначението на духовникъ на гръцкото население (*ἔσσαν ἐστὶ περὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ τῶν Ῥωμαίων*).

На самия еп. Пафнуций архиепископътъ далъ едно друго писмо (писмо IV), запазено само въ италиянски преводъ. Съ това писмо архиеп. Прохоръ съобщава, че на еп. Пафнуция се дава право да пише, отъ името на самия архиепископъ (*como de nostra propria mano*), писма и препоръки до разнитѣ висши духовници и миряни, както и „опростителни писма“ (*lettere de perdoni*) за населението. За тази целъ му билъ даденъ единъ печатъ на архиепископията отъ калай, съ дървена дрѣжка (*la bula nostra de stagno con ligno*); на печата се четѣло наоколо (*scrita tonda*) съ главни букви (*con lettere magiuscule*), надпись: *Salve gratiosa, Dominus tecum*, вѣроятно на грѣцки¹.

За по-нататъшната сждба на новоизбрания епископъ дава сведения едно ново писмо (писмо V), изпратено отъ Римъ на 24 декемврий, можеби сжщата 1548 год. То е отправено къмъ нѣкой си Iosaf (Иосифъ? Иозафатъ?)². Еп. Пафнуций му съоб-

¹ Вж. Lusa, I, 28: *χαῖρε, κευχαριστήνῃ ὁ Κύριος μετὰ σοῦ*.

² Mons. Ang. Mercati, *Documenti pontifici per il rito e l'Oriente bizan.*, pp. 7—10 (cf. p. 4) е обнародвалъ едно breve на папа Павелъ III, отъ 26 януарий 1536, отъ което узнаваме за нѣкой-си Josaphat Lambus, отъ о-въ Родосъ, който изпълнявалъ епископска длѣжност надъ грѣцитѣ въ неаполското царство: *Josaphat metropolitanum grecum super nationem grecam partium illarum ordinarium, et a superiore suo greco, ut asserit, legitime deputatum . . .* (p. 9). [Щомъ се отнася до епископъ на грѣцитѣ, не би ли могло да се допусне, че подъ указания „superiore suo greco“ ше трѣбва да се разбира нѣкой отъ охридскитѣ архиепископи?]. За сжция вж. още Isidoro, *Italo-Albanesi*, p. 241, nota 1; p. 244. — Дали този не е тѣждственъ съ адресата на писмото на епископъ Пафнуция? Въ такъвъ случай, би трѣбвало да се допусне, че грѣцкото и албанско население въ италиянскитѣ земи въ казаното време е имало двама епископи: единиятъ, Иозафатъ Lambus, надъ грѣцкото население въ неаполското царство, и другиятъ, еп. Пафнуций, надъ останалитѣ грѣци и албанци. Ако пъкъ се допусне, че адресатътъ на писмото не е тѣждственъ съ Josaphat Lambus, тогава би трѣбвало да се предположи, че този последниятъ е починалъ наскоро следъ 1536 год., следъ което е билъ избранъ монаха Яковъ (къмъ 1536—1537 г.), както се вижда отъ писмото до папа Павелъ III; къмъ 1543 год. и самиятъ Яковъ билъ починалъ, и на неговото мѣсто билъ избранъ Пафнуций.

щава, че единъ митрополитъ — ренегатъ турчинъ (Turco renegato), който е трудно да бжде отъждественъ, — писалъ заедно съ венецианския пратеникъ, вѣроятно въ Римъ (legato di Venetia), противъ самия Пафнуций и адресата на писмото, като увѣрявалъ, че този последниятъ му билъ написалъ всички представени писма. Епископътъ билъ задържанъ и затворенъ веднага, като трѣбвало да даде залогъ отъ хиляда златни дукати. Въ сѣщото време било пратено въ Венеция, за да се види, дали тамъ той е показвалъ своитѣ писма. Еп. Пафнуций изтъква, че неговиятъ приятель му билъ написалъ само препорѣка до кардиналитѣ (recomandatione a li signori cardinali) и писмо (reverentia) до самия папа. Споредъ указанията на еп. Пафнуция, той билъ получилъ отъ своя архиепископъ известень брой празни листове (carte bianche), които носѣли само подписа на архиепископа, сиречь означението на датата, точно, на индиктиона, съ зелено мастило (le sottoscrizione de mio arcivescovo con lettere verde, cioè l'indictione che dicano verde), като му била дадена власть, да ги допълва споредъ желанието си (che scriva quello che voglio) и, явно, споредъ нуждата. Отъ цѣлия свитѣкъ (rotulo) съ подобни листове били измѣкнати само осемъ, като приятельтъ на еп. Пафнуция добавилъ върху тѣхъ само текста, съ черно мастило (con inchiostro negro, e non altro). За провѣрка на обвинението щѣлъ да бжде позованъ нѣкой-си Митрофанъ.

Какво е станало по-нататѣкъ съ обвинението противъ еп. Пафнуция, не се знае засега. Трѣбва да се предположи, че той е успѣлъ да се оправдае и да докаже невинността си, вследствие на което и ще да е билъ утвърденъ въ своя чинъ. Това може да се заключи отъ едно писмо отъ 1566 г. (не отъ 1586 г., както е датирано самото писмо)¹, отъ което се вижда,

¹ Писмото е публикувано отъ Regel-Kurtz-Korablev, Actes de l'Athos. IV. Actes de Zographou, pp. 135—139, n. LX. Датата му е обозначена (ibid., p. 139, 140—143): ἐπὶ ἔτους ἀπὸ κτισεως κόσμου ἐπτακισχίλιστοῦ ἐνευηκιστοῦ τετάρτου, ἀπὸ δὲ τῆς ἐναάρκου οἰκονομίας Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν χιλιοστοῦ πεντηκισιοστοῦ ὀγδοηκιστοῦ ἔκτου, μηνὶ Ιουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος ἐνάτης. Датата отъ сътворението на свѣта, след., е 7094, не 7074, както сж указали издателитѣ (ibid., p. 135; cf. p. 212). Датата пкъ отъ Рождество Христово е ясно указана: 1586, не 1566, както приематъ издателитѣ. Годината 1586, обаче, съответствува не на индиктионъ девети (Ἰνδικτιῶνος ἐνάτης), но на индиктионъ XIV, — и въ това е грѣшката на документа. Явно е, че издателитѣ сж се подвели въ датирането отъ датата на предишния доку-

че той е изпълнявалъ длъжността си до това време. Съ казаното писмо, охридскиятъ архиеп. Паисий съобщава, че епископа на Корча (*ἐκ τῆς . . . ἐπισκοπῆς Κοριτζᾶς*) Тимотей¹ се премѣствалъ като митрополитъ на гърцитѣ и албанцитѣ въ Италия (*εἰς τὴν ἀγιωτάτην μητρόπολιν Ἰταλίας, τοῦ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι ἴδιον μητροπολίτην, εἰς τὸ ἀρχιερατεῦσιν Γραικῶν τε καὶ Ἀλβανιτῶν τῶν κατοικοῦντων ἐν αὐτῇ κατ' ἐπαρχίας, ἧτοι Ἀπουλίαν, Ἀμπρούτζαν, Βασιλικάτα, Καλαβρίαν, Σικελίαν, Μελίτην, Δαλματίαν καὶ εἰς πᾶν μέρος δυτικόν, ὑπερτιμον καὶ καθολικὸν [καὶ: добавка на издателитѣ] ἔξαρχον, ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ . . .*²). Казаната митрополия на гърцитѣ въ Италия, заедно съ своитѣ енории била свободна (*ἐβρῶν τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἰταλίας χηρεύουσιν μετὰ καὶ τῶν ἐνοριῶν αὐτῆς*³), вследствие смъртта на митрополита Пафнуция (*τοῦ ἀποικομένου ἱερωτάτου μητροπολίτου κυρίου Παφνουτίου*)⁴. Благодарение на това указание и въз основа на даннитѣ на новитѣ документи може да се установятъ дветѣ крайни дати въ дейността на Пафнуция като италогръцки митрополитъ: билъ избранъ въ 1543 год., а починалъ преди месецъ юлий 1566 година.⁵

ментъ (i b i d., pp. 132—134, p. LIX), който има дата: 7074 или 1566 г., месецъ юлий, индиктионъ девети (указанъ точно). Тази погрѣшна датировка на издателитѣ е заблудила и другитѣ учени, които сж се занимавали съ документа. Поправката въ датата на документа би довела, отъ своя страна, до известни промѣни въ хронологията на охридскитѣ архиепископи, въ онази форма, както тя е установена отъ И в. С н ъ г а р о в ъ, п о с. с ѣ ч., стр. 189 сл. Датата на тази грамота, обаче, трѣбва да се поправи на 1566 г., м. юлий. Още И. С. Пальмовъ, Новая данныя къ исторіи охридской архіепископін XVI, XVII и XVIII вв. (= Славянское обозрѣніе, II. 1894, стр. 195—231), стр. 226—228, е обнародвалъ текстъ, въ който е дадена точната дата. Познати сж сщцо три други документи (Пальмовъ, ц. с., стр. 228—231; Regel-Kurtz-Kogablev, op. c., писмо № LIX, pp. 132—134) отъ м. юлий 7074 год. отъ С. М. = 1566 г. отъ Р. Хр., индиктионъ девети, въ които Тимотей е указанъ вече като италійски епископъ.

¹ За него вж. Ив. Снѣгаровъ, ц. с., стр. 68, 189, 226; 227, и pass.

² Ibid., pp. 135, 24—136, 1.

³ Ibid., p. 135, 7—8.

⁴ Ibid., p. 135, 9—10.

⁵ Може да се заключи, че признаването на еп. Пафнуций отстрана на римската Курия не ше да е срещнало особенни прѣчки, като се има предвид писмото на полския кралъ Стефанъ Батори до папа Сикста V (за това писмо, вж. по-горе). Кралтъ съобщава, очевидно по увѣренията на архиеп. Гавриль: *confirmat autem longa memoria iam inde ab eo tempore quo Constantinopolitanum imperium Turcis cessit, antecessoribus suis omnibus* [сиречь,

Необходимо е, накрая, да се изтъкнатъ нѣкои особености на документитѣ и, съ това, да се разгледа въпроса за тѣхната автентичностъ. Три отъ представенитѣ писма (I, IV, V) сж писани отъ една и сѣща ржка. Може да се предположи, че тѣхниятъ преписъ е билъ приготвенъ отъ самия Пафнуций при идването му въ Римъ и чрезъ тѣхъ той е желалъ да се защити отъ обвиненията. Очевидно е, че писмата сж били писани на гръцки, а после сж били превеждани на италиянски. Върху нѣкои отъ писмата на италиянски езикъ има поправки отъ втора ржка, които вѣроятно сж направени отъ човѣкъ, който е знаелъ добре езика. Писмото на латински езикъ, явно е, представя сѣщо единъ преводъ на неизвестенъ до сега оригиналъ, и този преводъ е направенъ отъ нелощъ познавачъ на езика. Оригинално е, безъ съмнение, писмото за кардиналъ Santacrose¹. Нѣкои съпоставки на формуляра на писмата на архиеп. Прохора съ други познати отъ него писма потвърждаватъ мисълта за тѣхната автентичностъ. Въ писмото до папа Павелъ III се четe интитулацията: *Ego Prochorus (sc. Prochorus) Prime Justiniane, magne Bulgarie, Servie, Blachie, Carapogdanie (sc. Carabogdanie), Ungarie, Albanie etc. divina miseratione archiepisco-*

на охридскитѣ архиепископи] *in homines graeci nominis, qui in illis provinciis essent, a pontificibus maximis... iurisdictionem ecclesiasticam semper integram fuisse relictam.* Архиепископътъ молилъ за препоръка предъ папата за епископитѣ и свещеницитѣ надъ гръцкото население въ италиянскитѣ земи, защото именно въ този моментъ (пунс), сиречь презъ първата половина на 1586 г., каточели се явявали прѣчки отъ страна на католишкото духовенство: *nunc ab episcopis ibidem catholicis eam labefactari, graecos episcopos, qui isthic veniant, in exercenda impediri, ut necesse sit eos inde, qui sacris graeco ritu iniciari velint, in Achrydonensem diocesim magno a Turcis periculo pro sacris ordinibus petendis proficisci.* Такива постѣпки въ връзка съ утвърждението на гръцкитѣ епископи въ италиянскитѣ земи архиеп. Гаврилъ е билъ принуденъ да прави, очевидно, за назначението на единъ новъ епископъ, сиречь онзи, който е трѣбвало да замѣсти еп. Тимотея. Отъ това писмо, прочее, би могло да се заключи, че датата на смъртъта на еп. Тимотея е предишна на първата половина на 1586 г.

¹ Отъ прегледа на оригинала може да се види, че подписътъ (точно датата) е поставенъ върху текста, значи, това писмо не може да бжде едно отъ онѣзи, за които става дума въ писмото на еп. Пафнуция (писмо V) и за които узнаваме, че сж били първоначално бѣли листове, само съ подписъ на архиепископа съ зелено мастило, а пкъ текстътъ е билъ добавенъ после съ черно мастило.

pus¹. Въ писмото до кард. Santacroce интитулацията е по-кратка: † Прόχορος ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ τῶν λοιπῶν. Опълномощителното писмо за еп. Пафнуция носи интитулацията: Prochoros miseratione divina archiepiscopo de Prima Justiniana et de tota Vulgaria, Servia etc. Тѣзи формули не се отличаватъ отъ онѣзи, които намираме въ нѣкои други документи отъ сѣщия архиеп. Прохоръ².

Въ своитѣ писма архиеп. Прохоръ употрѣбѣва за себе си почти безразборно единствено и множествено число първо лице³.

Датата, която представя сѣщинския подписъ, въ писмото до папата е означена: Mense Aprilis 1548. Indictione sexta. Въ писмото до кард. Santacroce тя е изразена съ годинитѣ отъ създанието на свѣта, въ цифри, ἔτους ᾿ζνς † Μηνὶ Ἀπριλλίου, ἰνδικτιῶνος ς ϝ: — или пкъъ: „година [отъ С. М.] 7056, месецъ априлъ, индиктионъ 6...“⁴ Въ опълномощителното писмо се чете само: Mense Aprile, indictione 6, което представя и сѣщинския подписъ на архиепископа. Пълното съответствие между датитѣ на документитѣ — открити, при това, въ различни фондове — може да бѣде потвърждение за тѣхната достовѣрностъ. Малко може да се каже за езика на документитѣ, особено на онѣзи, които сѣ запазени само въ преводъ. Любопитно е, въ това отношение,

¹ За връзкитѣ между охридската архиепископия и молдавската църква презъ XV в. вж. M. Lascaris, Joachim métropolitte de Moldavie et les relations de l'église moldave avec le patriarcat de Peč et l'archevêché d'Achris (въ: Bull. de la section histor. de l'Accad. Roum., XIII. 1927, pp. 1—31, отпеч.); критиката на Юрд. Трифоновъ, Зависимостъ на молдавската църква отъ охридската въ половината на XV в. (Мак. Пр., V. 1929. кн. 1, стр. 45—70).

² Вж. примѣритѣ у Ив. Снѣгаровъ, ц. с., стр. 378 сл.

³ Вж. напр.: ego Brochorus . . . scribo; ad me miserunt . . . ; prefeci et consecravi . . . ; но: potestatem concessimus . . . ; transmissimus . . . , obsecrantes . . . , и пр. (писмо II). Въ писмо III: ἡ ἐμὴ μετριότης . . . ; но: τὸ ἐμὸν τέκνον καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος . . . , и др. Ср. сжшо Ив. Снѣгаровъ, ц. с., стр. 398.

⁴ За мастилото на подписа и за датитѣ вж. H. Gelzer, Der wieder-aufgefundene Kodex des hl. Klemens u. andere auf den Patriarchat Achrida bezügliche Urkundensammlungen (= Berichte über die Verhandlungen d. königl. sächs. Ges. der Wiss. zu Leipzig, phil.-hist. Klasse, 55 Bd. 1903, II, pp. 41—110), pp. 74, 75 et pass . . . Сжшо за знака & ibid., pp. 73, 75, et passim.

писмото до кард. Santacroce. Въ него се намиратъ доста много и твърде груби грѣшки въ грѣцкия езикъ. Едни отъ тѣхъ се дължатъ на незнание, други на невнимание. Изобщо, това писмо съ своя езикъ може само да потвърди заключението на Н. Gelzer¹ за грѣцкия езикъ на документитѣ, излѣзли изъ канцеларията на охридската архиепископия: споредъ него, тѣзи документи „von Menschen geschrieben sind, welche das Griechische, eine ihnen ursprünglich fremde Sprache, sich mühsam und unvollkommen angeeignet haben...“

ПРИЛОЖЕНИЯ

№ 1

Fondo Podocataro (Venezia).

Cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV, fol. 185^{re-vo} (= fol. 256^{re-vo}).

1543, de mese d'Aprile 15, in Ancona.

Santissimo nostro signor et domino archiepiscopo de Ochrida et de tuto il continente,² adoramo et osculamo la tua santa mano. Sia noto a Vostra Santità, como qui (h)a capitato a nuj in Ancona il presente sacerdote monacho et spirituale presbitero dominus Pafnutius Ciprioto, il quale è obidiente de la monarchia solita de santo monte Sina, consacrato de sacerdote monacho de santissimo beato Dorotheo patriarcha de magna Dei civitate Antiochia, secondo s'è testificato de multi et degni de fede testimonii principi catholici che si trovano per tuto et³ per questo (h)a vivisto⁴ et da nuj mese 15 et havemo visto et cognosciuto⁵ de boni custumi e bona vita, pacifico homo et quieto⁶ et degno de ogni gratia de spirito santo. Per questo s'ha⁷ deliberato a pigliare la gratia de archi-

¹ Н. Gelzer, Der wiederaufgefundene Kodex...., p. 109.

² Думата е добавена отъ втора рѣка: il contente вm. continente.

³ Добавено отъ втора рѣка: che si trovano per tuto et върху разура.

⁴ Sic! вмѣсто: vissuto?

⁵ Добавка отъ втора рѣка, върху зачертана дума: pensato.

⁶ Добавка отъ втора рѣка върху зачертавка: chieto.

⁷ Ориг.: sa.

presbiterale p(er) sua salute et de multi catholici; per questo s'ha¹ moso andare al mitropolita de Motho Coron², et nuj l'avemo dato suplica et bonohomo(?); no(n) ce ha obedito. Per questo havemo dato libertà tutti quanti siamo sotoscriti, similiter et comune populo, a questa testificatione dano per eso, como è degno de archipresbiterale, et mandamolo ali santi et preciosi(!) mani Sanctitatis Vestre, a concederli la benedictione et gratia de archipresbiterale che domanda, et cusi lo testificamo tutti et paisani et furistieri p(er) degno arciprete et suplicamo et oramo³ la Santità Vostra de no(n) lasarlo descontento⁴, a farlo mitropolita, perchè è degno secondo che havemo antedito et per segno⁵ de la verità havemo fato la presente scritta et testificatione et fede a Vostra Santità. Et la benedictione [di]⁶ Vostra Santità sia con nuj. Amen.

Ioan(n)es Sigdures testifico ut supra.⁷ — Io Bartholomeo Pulici et primo cantore de sopradita mitropoli, de Rodo, scrisi.⁸ — Stamatis Zais testifico ut supra, de Argirocastro. — Io Clemente Talegros testifico ut supra et con mano scrisi. — Io Hierolimo Lecavelas protetore de Santa Anna de Ancona testifico ut supra et scrisi. — Io Nicolo Zeleme de Arta testifico ut supra. — Io Clemente con lisentia⁹ de sopradito Hierolimo. — Io Nicolo Cutruli testifico ut supra. — Iacovo Franco testifico ut supra. — Dimitri Castoriano testifico ut supra. — Io Ianne filio [del] prete Plithachi testifico ut supra. — Domenico Argiropapuzo¹⁰ testifico ut supra. — Matios Ogeromergiatos testifico ut supra. — Manolis Sartore testimonio. — Nicolo Roditi testifico ut supra. — Io Duca Procathumenos testifico [la] soprascrita. — Io Andrea Avloniti Aromaticos testifico ut supra. — Io Nicolo

¹ Ориг.: sa.

² Сиречь, митрополитъ на градоветѣ Мотони и Корони въ южна Гърция.

³ Ориг.: rogatio, поправено o r a t i o.

⁴ Поправено отъ: descontento въ оригинала.

⁵ Поправено отъ degno въ оригинала.

⁶ Добавка моя; съ тѣзи скоби ще бждатъ означавани добавкитѣ.

⁷ Всѣки подписъ е написанъ на новъ редъ.

⁸ Явно е, че трѣбва да се чете: Io Bartholomeo Pulici... de Rodo (както по-долу: Stamatis Zais... de Argirocastro), а не: ...sopradita mitropoli de Rodo. Въ ржкописа липсватъ препинателни знаци, или пъкъ сж эле поставени.

⁹ Sic! да се чете: licentia.

¹⁰ Ржк.: Argiropapuzo; следъ Argiro има малка зачертавка.

Michali Alexi Avlonitis testifico ut supra. — Io Georgio Strati-
gopulos testifico le soprascrite. — Io Tudimitri apo(?) ta Servia
testifico ut supra. — Georgios Libanios testifico ut supra. —
Marcos Plaidemos testifico ut supra. — Ioannis Spiritualis de Co-
ron testifico ut supra. — Io Theofilacto Moratis de sopra testi-
fico. — (I)o Dimitri Mircacopulos testifico [la] soprascrita. —
(Io)¹ Ioanne Chirgiachis (?) testifico [la] soprascrita. — (I)o
Piero Morzuflos testifico ut supra. — Io Petrostefano de Avlona
testifico [la] soprascrita. — Iacomo Ciprioto testifico ut supra.
— Io Fran(ces)co Athineo testifico ut supra. — Io Zacharia
Schela (?) testifico [la] soprascrita. — Io Dimitrios Contos tes-
tifico ut supra. — Ioa(n)nes Palanganos fiolo² manu propria³
[de] Fiorenza, testifico ut supra omnia. — Michele Co(n)togo-
natos Roditi testifico ut supra. — Et io Comninos Aliluias
es(s)endo como me son trovato in Ancona et testifico le sopra-
scrite, como hano testificato li sopraditi principi sotoscritti p(er)
prete Pafnutio, como è degno de archipresbiterale, et stando
[che io] lo cognos[c]eva da prima, che semo stati insieme a Venetia
anni uno, et testifico de verità, como è degno, et cusi testifico.

№ 2

Fondo Podocataro.

Cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV, fol. 189^{re-vo} (= 262^{re-vo}).

Beatissime et sanctissime in Christo pater et princeps ac
domine Paule, Dei clementia universe antiquioris Rome ecclesie
Papa, post venerabilium sanctitatis tue pedum oscula⁴.

Ego Brochorus Prime Iustiniane, magne Bulgarie, Servie,
Blachie, Carapogdanie, Ungarie, Albanie etc. divina miseratione
archiepiscopus humiliter ac reverenter scribo. Notum itaque tibi
sit, sanctissime pater, annum esset iam duodecimum ex quo
Greci, qui in Sicilia Appuliaque et Calabria degunt, hominem⁵

¹ Думата трѣбва да се добави, защото на това мѣсто листътъ е
скжсанъ.

² Sic! Можеби вм.: figliolo.

³ Разчитането на този знакъ е несигурно; сжщото съкращение се
повтаря и на края на писмо V.

⁴ Надписътъ е добавенъ отъ друга ржка.

⁵ Следва зачертавка: J a s o b u (m).

Iacobum nomine, sacri montis¹ Sinai sacerdotem² vite ac morum probitate ornatum religioneque insignum, ad me miserunt, ut eum ab ipsis communi omnium assentione ex omnibus unum electum³, dignitate insignirem et ad episcopalem sedem proveherem, et quod is eo dignus esset munere, omnes uno ore testati sunt. Quocirca illum ego Sicilie, Appulie, Calabriae et totius Italiae et Occidentis Grecorum et Albanorum metropolitanum declaratum consecravi. Quo demum Iacobo vita functo quicquid Grece (?) nationis in Piceno, Italiae regione, agit; [deinde] alterum et vite honestate et morum probitate peditum, Paphnutium nomine, et hunc sancti montis⁴ Sinai sacerdotem monachum, in communi conventu metropolitanum sublegerunt atque ad me miserunt et eumque ego Grecis quicquid in Piceno et Agrigenti atque Sicilia, Appulia, Dalmatia et Italia omni aut qui usque alibi versus occasum esset, Grecis Albanisque, quod in Italia eorum pauci admodum reperirentur, itemque omnibus oppidatim istis in partibus dispersis metropolitanum prefeci et consecravi, deque convocati cleri nostri concilii sententia ac deliberatione predictorum locorum visitandi potestatem concessimus, quod eum in modum Grecorum et Albanorum animarum saluti optime consultum esse iudicavimus. Quam ob rem, sanctissime pater, prefatum Paphnutium metropolitanum ad venerandos augustissimosque expresse beatitudinis tue pedes transmissimus, qua pars est reverentiae, humiliter ac suppliciter obsecrantes, ut per litteras tuas Grecis omnibus et Albanis in Italia degentibus imperes, ut eidem, sicut ex diplomatibus nostris quibus Paphnutium verum legitimumque eorum metropolitanum et mediocritatis nostrae veluti consortio aggregatum esse significamus, reverenter obedire velint. Rogamus ad hoc archiepiscopos, episcopos ac ceteros iudices magistratusque latinorum ut quacumque possunt ope ei subvenire non dedignentur. Cum etiam⁵ ac rursus, beatissime pater, eo nomine summe sanctitati tue supplicamus ne Paphnutio nostro ulla ex parte deesse velit, immoneo ut humilem immaculatum pedum tuorum servum fratribus omnibus amplexeris. Quod autem ad nos attinet perpetui et servi et in Christo filii beatitudinis tue

¹ Следва зачертавка: Sina sacerdo...

² Следва зачертавка: vite.

³ Можеби трѣбва да се чете: eelectum.

⁴ Следва зачертавка: Sina.

⁵ Следва часть отъ дума, зачертана.

sumus demum sanctas Deoque acceptas orationes tuas nobiscum simul esse optamus (?). Amen. Vale, sanctissime princeps. Mense Aprilis 1548. Indictione sexta.

№ 3

Cod. Vat. gr. 2124, f. 19.

† Πρόχορος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Πρώτης Ἰουστινιανῆς, Βουλγαρίας, Σερβίας¹ καὶ τῶν λοιπῶν: ~

Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ², εὐλαβεστάτῳ καὶ ἐκλαμπρωτάτῳ ἡμῶν αὐθέντῃ καὶ τετιμημένῳ³ γαρδηνάλλ(ι) Σαντακρούζε. χάρις εἶη ὑμῖν, εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ Θεοῦ παντοκράτορος, κυρίου⁴ δὲ ἡμῶν Ἰησοῦ. ἡ ἐμὴ μετριότης ἐπεύχεται καὶ εὐλογῆσαι κατὰ πάντα, καὶ δέεται τῷ Θεῷ τοῦ ὑγιαίνειν τὴν σὴν μεγίστην καὶ ἐκλαμπρωτάτην αὐθεντίαν, κατὰ τὸν διπλοῦν⁵ ἄνθρωπον, εἰς καταρτισμὸν καὶ ποικίλην ὠφέλειαν τοῦ ὑπ' αὐτῆς χριστονόμου πληρώματος, εἰς ὑμέτεραν⁶ δὲ εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν τῶν ἐκ ψυχῆς ἄγαν σε φιλοῦντων, ἅγιε δέσποτα. Ἰσθι τοιγαροῦν, ὅτι ἀποστέλλω τὸ⁷ ἐμὸν τέκνον⁸ καὶ συλλειτουργὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος κύριον⁹ Παφνούτιον¹⁰, μητροπολίτην¹¹ Ἀκραγαντίνων, Ἀγκῶνος καὶ Μάρκας, πρὸς τὸν μακαριώτατον καὶ ἀγιώτατον ἡμῶν αὐθέντην καὶ πατέρα πάπα Παῦλον ἅμα (?) γραφαῖς βεβαίαις¹² τῆς ἀληθείας, ὡς καθὼς φαίνονται καὶ ἐψήφησαν αὐτὸν οἱ εὐρισκόμενοι ἄνθρωποι ἐν Ἰταλίᾳ Ρωμαῖοι¹³, λέγω δὲ Ἀγκῶνος, Μάρκας καὶ ἅπαντα τῆς τοποθεσίας αὐτῶν, διὰ μητροπολίτην καὶ ἀρχιερέα αὐτῶν¹⁴, καὶ ἐχειροτόνησα αὐτόν, ὡς τὸ αἶτημα αὐτῶν, ἵνα αὐτοὺς (?) διορθώσῃ (?) καὶ προσκαλεῖν αὐτοὺς εἰς

¹ Думата е добавена надъ реда.

² Ориг.: ἐδσειμωτάτῳ.

³ Ориг.: τετιμημένῳ.

⁴ Ориг.: κω = κυρίῳ.

⁵ Ориг.: δηπλοῦν.

⁶ Поправено въ оригинала отъ: ἡμετέραν.

⁷ Ориг.: τῷ.

⁸ Ориг.: τέκνω.

⁹ Ориг.: κυρῷ.

¹⁰ Ориг.: Παφνούτιῳ.

¹¹ Ориг.: μητροπολίτη.

¹² Ориг.: βαίβεαις.

¹³ Думата е добавена надъ реда.

¹⁴ Ориг.: ἀρχιερέαν αὐτοῦς.

μετάνοιαν ὡς ποιμὴν αὐτῶν¹ καὶ διδάσκαλος. καὶ διὰ τοῦτο δέομαι τὴν σὴν μεγίστην αὐθεντίαν καὶ εὐχῶμεν καὶ ἀξιουμέν αὐτήν, ἵνα ὁπότεν ἔλθῃ ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης κϋρ Παφνούτιος πρὸς τὸν μακαριώτατον πάπα Παῦλον, ἵνα² υποδείξῃ τὰ ἡμῶν γράμματα, καὶ βεβαιώσῃς³ αὐτόν⁴, ὅπου τὸν ἔστερξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐγράψαμεν καὶ ἐβεβαιώσαμεν⁵, ἵνα βοηθήσῃ ἢ σὴ ἐκλαμπρότης⁶ ἐν λόγῳ καὶ ἐν ἔργῳ· ὅτι πιστεύω ἀληθῶς, ὅτι ὅσον βουλήσῃ⁷ ποιῆσαι καὶ βοηθήσαι, εἰς οὐδὲν ἀδυνατῆς. καὶ ἡμεῖς οὕτως ἔχωμεν τὰς ἐλπίδας, ὅτι οὐδὲν σοι ἀδυνατεῖ⁸. καὶ ποιήσον διὰ φιλανθρωπίαν Θεοῦ, πρῶτον⁹, δεῦτερον¹⁰, ἵνα υποδείξῃς καὶ εἰς ἡμᾶς τελείαν ἀγάπην καὶ βοηθήσαι αὐτὸν εἰς τὸν μακαριώτατον καὶ ἀγιώτατον πάπα Παῦλον με[τὰ] λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἵνα καὶ ἡ αὐτοῦ μακαριότης στέρξῃ καὶ βεβαιώσῃ¹¹ τὰ ἡμῶν γράμματα, λέγω δέ, ἵνα μὴ ὑπό τινος ἐναντιωθῇ¹², ὅσον ἐστὶ περὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ τῶν Ῥωμαίων, καὶ σπούδασον σε ἀντιβολῶ, ἡγαπημένε¹³ μου¹⁴ αὐθέντα¹⁵ καὶ ἀδελφέ¹⁶, ἵνα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος αὐτοῦ εἴῃ μεθ' ὑμῶν¹⁷, ἀμήν.

Ἔτους ςζς

† Μητὶ Ἀπριλλίου, ἰνδικτιῶνος ς ρ :

¹ Ориг.: αὐτοῦς.

² Можеби: νά, новата форма?

³ Ориг.: βαιβεώσῃς.

⁴ Ориг.: αὐτοῦ.

⁵ Ориг.: ἐβαιβεώσαμεν.

⁶ Ориг.: ἐκλαμπρότης.

⁷ Ориг.: βουλήσαι?

⁸ Ориг.: ἀδυνατῆ.

⁹ Ориг.: α^{ον}.

¹⁰ Ориг.: β^{ον}.

¹¹ Ориг.: βαιβεώσῃ.

¹² Ориг.: ἐναντιωθῇ.

¹³ Ориг.: ἡγαπημέναι.

¹⁴ Ориг.: μοι.

¹⁵ Ориг.: αὐθέντη.

¹⁶ Ориг.: ἀδελφαί, поправено: ἀδελφέ.

¹⁷ Ориг.: ἡμῶν, очевидно вмѣсто: ὑμῶν.

№ 4

Fondo Podocataro.

Cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV. fol. 188 (= fol. 261).

Prochoros miseratione divina archiepiscopo¹ de Prima Iustiniana et de tota Vulgaria, Servia etc.

Noto sia a tuti quanti che vederano la presente nostra scritta, como damo libertà et autorità a r.do mitropolita domino Pafnutio ciprioto, dove andarà in Italia, habia libertà a fare lettera² como de nostra propria³ mano, recomandationes et adorationes ali preciosissimi (!) et nobilissimi principi ecclesiastici et⁴ laici ad honore et gloria de santa nostra ecclesia Dei et ad honore et gloria nostra, et fare lettere de perdoni ali cristiani, como è consueto, et non sia impedito da niuno, como li havemo dato la bula nostra de stagno con ligno, la quale è scritta tonda con litere magiuscule, che significano cusi: Salve, gratiosa, Dominus tecum, como è la suscrizione del'annuntiatione de santa Dei [madre], et per eser (!) de la verità havemo fato questa nostra presente scritta, che habia questa per mostrare la verità. Et cusi è dato al r.do mitropoliti (!) domino Pafnutio.

Mense Aprile, indicione 6.

№ 5

Fondo Podocataro.

Cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV. fol. 187 (= fol. 260).

Da Roma scrivo adì 24 de Dicembre.

Domine Iosaf (!), saluto ve molto. Sapi como il mitropolita Turco renegato ha scritto con legato de Venetia contra de me et de vuj, dicendo como m'avete vuj scritto le mie lettere. Et subito la nocte me hano preso et m'(h)ano meso in presone, et ho dato sigurità (!) per miglie ducati d'oro, e adeso sto con multi travagli. Et hano mandato a Venetia a [e]saminar si ho mostrato le mie scritture, perchè ha dito quello renegato, como vuj me l'avete fate. Et (h)a testificato p(ad)re (?) Dionisio, mio amico, e ha

¹ Именителна форма, подъ влияние на итал.: *arcivescovo*,

² Ориг.: *lra*; сжшо по-долу.

³ Думата е добавена надъ реда, можеби отъ друга рѣка.

⁴ Добавено надъ зачертавка.

dito, che vuj li havete dito, che m'avete fato le lettere, et havete tagliato la testa vostra e la mia. Et per questo havete dito le busie, si l'avete dito. Ma a me non m'avete scritto altre lettere se non recomandatione a li signori cardinali et reverentia al santissimo papa universale de Roma di (!) parte de beato Prochoro, secondo la libertà et autorità che me ha dato, como apare in le mie lettere et sue suscritione. Et io ve dete le sotoscritione de mio arcivescovo con lettere verde, cioè l'indictione che dicano verde, et vuj non havete fato solo le lettere che havete scritto con inchiostro negro e non altro, ma le suscritione (!) ve li dete io, secondo che ho del' altre suscritiones con carta bianca, che scriva quello che voglio, como ho l'autorità de mio signor. Et sai tu le altre lettere le suscritione che ho in rotulo como avete visto, e havemo cavato solo da quele suscritione 8 carte bianche: solo havevano le suscritione (!) verde de Prochoro, et non altre lettere. Et si dirai altramente, dici la busia. E tu me intendi et fa quello che voi (!), e tu (h)a[i] visto non altro. Tempo non ho¹ a scrivere como merita. Io diceva como serò [e]saminato andararò (?) a loco, ma sapi como sono in multe tribulatione. Et vogliono portare il Mitrofani in qua a stare a paracon(n)e (!), et tu sai non altro. Dio con vuj. Pafnutios scrive.

A vuj Iosaf ancora ve saluto multo² [io] Marino Malipiero.

La juridiction des archevêques d'Ochrida du XVI-e s. dans certains territoires italiens

RÉSUMÉ

L'auteur publie quatre documents de la collection Podocartaro à la Biblioteca Marciana à Venise, notamment du cod. Lat. class. X. cod. CLXXIV, ff. 185, 187, 188, 189, aussi qu'un autre document du cod. Vat. gr. 2124, f. 19, à la Bibliothèque du Vatican. Toutes ces pièces traitent de la nomination du moine Paphnuce comme métropolitain de la population grecque et albanaise vivant en Italie. Le premier document, daté le 15 d'Avril 1543, est une recommandation de la part des Grecs à Ancône en faveur de Paphnuce; elle est adressée à l'archevêque d'Och-

¹ Ориг.: по(п)по.

² На това място има знакъ, не много ясенъ, който, изглежда, може да се тълкува като нѣкое съкращение на подписа (напр. m a n u p r o - p r i a).

rida. Le second document est une lettre de l'archevêque d'Ochrida Prochoros (1528/9—1550) adressée au pape Paul III (1534—1549) pour lui recommander Paphnuce et prier d'être confirmée son élection. Le troisième document représente une lettre adressée au cardinal Santacroce. L'archevêque Prochoros lui demande d'aider le métropolitaine Paphnuce et de le recommander au pape. Le document suivant (№ 4) est une lettre donnée de l'archevêque à Paphnuce lui-même. Ces trois documents sont datés le mois d'Avrile 1548, sixième indiction. Le dernier document, qui porte la date le 24 Décembre, probablement la même année 1548, fut envoyé de Rome par le métropolitaine Paphnuce. Grâce à lui on voit qu'il avait eu certaines difficultés quand il arriva à Rome.

Les documents publiés sont d'une importance particulière non seulement parce qu'ils traitent des rapports entre l'archevêché d'Ochrida et le St. Siège en cette période, mais aussi par les données chronologiques à propos de l'élection de Paphnuce comme métropolitaine. Il fut élu donc en 1543 et en 1548 fut envoyé à Rome pour être confirmée son élection. Quelques autres documents (v. J. S. Pal'tov, Новыя данныя къ исторіи охридской архиепископи XVI, XVII и XVIII вв. [=Славянское обозрѣние, II. 1894, pp. 195—231]; W. Regel-E. Kurtz-B. Korablev, Actes de l'Athos. IV. Actes de Zographou, p. 132 sqq.) nous donnent la date de la mort de Paphnuce: il était mort avant le mois de juillet 1566.

L'étude de la forme externe des documents ne laisse pas de doutes sur leur authenticité et, par conséquent, sur leur valeur historique.

Иv. Dujčev.

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
П. Никовъ, Василь Н. Златарски	1
Д. П. Димитровъ, Сществува ли е племето Хиперпеони	28
Мл. Тоневъ, Демостеневата речъ срещу Аристократа и нейната стойностъ като изворъ за историята на Тракия . .	35
Хр. М. Дановъ, Връзкитѣ на Понтийското царство съ западното черноморско крайбрѣжие споредъ два новонамѣрени надписа	54
В. Бешевлиевъ, Паралели	71
V. Grumel, A. A., Sur les coutumes des anciens Bulgares dans la conclusion des traités	82
В. Сл. Киселковъ, Безименното житие на Св. Ив. Рилски .	93
Т. Д. Герасимовъ, Медни монети на Георги Тертерий I и сина му Тодоръ Светославъ	109
Н. А. Мушмовъ, Нови монети на Ив. Александъръ като деспотъ	117
Ст. Станимировъ, Бачковскиятъ манастиръ презъ XV вѣкъ	125
Хр. Н. Гандевъ, Къмъ въпроса за ролята на Калвиновата етика при формирането на западноевропейския идеалъ презъ 17 и 18 вѣкове	138
Fr. Babinger, Robert Bargaive in Bulgarien (1652)	145
Ив. Дуйчевъ, За правата на охридскитѣ архиепископи отъ срѣдата на XVI в. върху нѣкои италийски области . . .	151
Иос. Кабрда, Рая	172
А. Диамандиевъ, Д. А. Ихчиевъ	186

Исторически материали.

В. Бешевлиевъ, Дребни приноси	195
P. Nikov, Die neuesten archäologischen Funde in Patleina und ihre kulturhistorische Bedeutung	197
Ю. С. Господиновъ, Керамична работилница въ Патлейна	203
Ив. Дуйчевъ, Неиздадено писмо на папа Бенедиктъ XII до майката на царъ Ив. Александра	205
Т. Д. Герасимовъ, Свидетелства за възобновяване на Рилския манастиръ въ 1784 г.	211

- Ив. П. Орманджиевъ, Кога е постъпилъ Ангелъ Кънчевъ на работа при Ленски. 213
- В. Шановъ, Новъ важенъ документъ около предаването на Ленски. 216

Оценки и библиография.

- Radu Vulpe, La succession des rois odryses. Vladimir Georgiev, Die Träger der kreisch-mykenischen Kultur, ihre Herkunft und ihre Sprache. (Мл. Тоневъ). — Pauly's Realencyklopädie der klassischen Altertumswissenschaft. (Г. Батаклиевъ). — Кр. Митев, Der große Palast in Pliska und die Magnaura in Konstantinopel. Кр. Миятев, Преславската керамика. А. I. Raschenov, Die Rekonstruktion der Rundkirche von Preslav. Б. Филовъ, Кржлата преславска църква и нейнитъ предшественици. G. Millet, L'Église ronde de Preslav. Б. Филовъ, Архитектурниятъ типъ на голѣмия дворецъ въ Абоба. Архит. Д. Василевъ, Строителната традиция въ прабългарскитъ дворци отъ Плиска. (П. Никоиъ). — М. Г. Попруженко, Козма пресвитеръ болгарскій писателъ X вѣка. (В. Бешевлиевъ). — N. Carrius, Le Synodicon de Chypre au XII siècle. N. Carrius, Le Synodicon de l'Église de Rhodes au XIII siècle. (Ив. Дуйчевъ). — D. Švob, Postanak Vidinske države cara Sracmira (Т. Д. Герасимовъ). — Кр. Миятевъ, Погановскитъ манастиръ. С. С. Giurescu, Istoria Romanilor. Ст. Станоевич, Догађаји 1253 и 1254 г. Р. Skok, Južni sloveni i turski narodi. Fr. Babinger, Conrad Jacob Hildebrands dreifache schwedische Gesandtschaftsreise. Д-ръ Ал. Ивниъ, Архивска граѓа о југословенскимъ књижевнимъ и културнимъ радницама. G. Tzenoff, Geschichte der Bulgaren und der anderen Südslaven. Ст. Станоевич, Крал Урош. Д. Анастасиевич, Свети Сава је умро 1236 г. (П. Н.). — J. F. Gellert, Die politischgeographische Entwicklung und Struktur Bulgariens. G. Gerola, L'aquila bizantina e l'aquila imperiale a due testі. Ст. Нелевъ, Войната България—Византия 811. A. Delatte, Anecdota Atheniensia, П. Мутафчиевъ, Маджаритъ и блг.-визант. отношения презъ третата четвъртъ на X в. Г. А. Ильинскій, Опыт систематической Кирило-Методьевской библиография. Н. Гориновъ, Проф. М. С. Дриновъ. М. Попруженко и Ст. Романски, Библиографски прегледъ на славянскитъ кирилски източници за живота и дейността на Кирила и Методия. В. Миковъ и Ив. П. Орманджиевъ, България. Бележити исторически селища и мѣстности. R. Jentseh, Wanderfahrten eines Historikers durch Bulgarien. В. Миковъ, Извори за историнта и географинта на назинитъ градове и села. P. Gauchat, Hierarchia catholica medii et recentioris aevi. N. Borglia, I monaci basiliani d'Italia in Albania. Иорд. Ивановъ, Старобългарски разкази. П. Мутафчиевъ, Византийски текстове. V. d'Amico, Bulgari imperatori in secolli VI e VII. П. Мутафчиевъ, Старинитъ друмъ презъ „Траянвата прата“. Иорд. Ивановъ, Житие на св. Ин. Рилски. A. Cronia, Saggi di letteratura bulgarra antica. O. Soranzo, Acquisi

e debiti di Bele IV. В. Сл. Киселковъ, Рилскиятъ манастиръ А. Глоговъ, Богомилското учение споредъ златната книга на богомилскитѣ магове. G. Stadtmüller, Michael Chonlates Metropolit von Athen. (И. Д.). — J. Grzegorzewski, Z sldzyllatów rumelijskich epoki wuprowy wledenskiej akta tureckie. Ahmed Refik, Türk idaresinde Bulgaristan. Ф. Бајрактаревић, Турски документи манастира св. Троице код Плевља. Ivan Dujčev, Avisi di Kagusa. Walter-Livingston Wright. Ottoman statecraft. (Иосифъ Кабрда). — Библиографскитѣ трудове на Н. В. Миховъ (И. Д.). — R. W. Seton-Watson, Disraeli, Gladstone and the Eastern Question. (Ив. Панаяотовъ). — Известия на Българското географско дружество, (И. Д.) — Jugoslovenski istoriski časopis. (П. Н.). — La Bulgarie devant le IVe congrès des géographes et ethnographes slaves. Revue internationale des études Balkaniques. Известия на Българския Археол. Институтъ. (И. Д.). стр. 285

Вести.

Българска Академия на наукитѣ. — Катедрата по Българска история. — V византоложки конгресъ (П. Никовъ). — Конгресъ на чехословашкитѣ историци (Хр. Гандевъ). — Академия по история на материалната култура. (Б. Божиковъ). — † А. Иширковъ (Д. Ярановъ). — † Л. Милетичъ. (Ив. Дуйчевъ). — † Ив. Сакжзовъ (И. Д.) — † П. П. Ценовъ (А. Цвѣтковъ). — † Ив. Т. Гребенаровъ (В. Бешевлиевъ) — † Ст. Станоевичъ (П. Мутафчиевъ). — † Т. Тарановски (П. Н.) — † Zoltán Gomboz (В. Бешевлиевъ). — † Иосифъ Пекаръ (П. Н.) стр. 321

Дружествень животъ.

Съобщения. — Отчети стр. 333

SOMMAIRE

	Page
P. Nikov, Vasil N. Zlatarski	1
D. P. Dimitrov, Le tribu des Hyperpaéones a-t-elle existé?	28
Ml. Tonev, Die Rede des Demosthenes gegen Aristokrates und ihr Wert als Quelle für die Geschichte Thrakiens.	35
Chr. M. Danov, Die Beziehungen des pontischen Reiches zur linken Schwarzmeerküste.	54
W. Beschevliev, Parallelen.	71
V. Grümel, A. A. Sur les coutumes des anciens Bulgares dans la conclusion des traités	82
V. Sl. Kiselkov, La „vie“ anonyme de Saint-Jean de Rila	93
T. D. Gerassimov, Kupfermünzen des Königs Georgi Terterij I und seines Sohnes Svetoslav	109

N. A. Mouchimov, Nouvelles monnaies du roi Jean Alexandre en sa qualité de despote	117
St. Stanimirov, Le monastère de Batchkovo au XV ^e siècle.	125
Chr. Gander, Beiträge zur Forschung der Kalvinisthik.	133
Fr. Habinger, Robert Bagrave In Bulgarien (1652).	145
Iv. Dujčev, La juridiction des archevêques d'Ochrida du XVI ^e s. dans certains territoires Italiens.	151
Jos. Kabrida, Reçava.	172
A. Diamandiev, D. A. Itchlev.	186

Materiaux historiques.

V. Bechevliev, Contributions divers.	195
P. Nikov, Die neuesten archäologischen Funde in Patleřna und ihre kulturhistorische Bedeutung	197
J. Gospodinov, L'atelier de céramique peinte à Patleřna	203
T. D. Guerassimov, Documents relatifs à la restauration du monastère de Rila en 1784	211
J. P. Ormandjiev, A quelle date Anghel Kantchev a-t-il commencé collaborer avec Vasil Levsky ?	213
V. Chanov, Document inédit relatif à la trahison qui livra Levsky aux Turcs	216
Critique et bibliographie	229
Informations	321
Note sur l'activité de la Société historique en 1936/7	333